

new institution, a modern institution (organization) or the development of neo-institutionalism in Ukraine]. *Rehionalna ekonomika*. № 2. S. 18 –33. [In Ukrainian].

3. Vorona P. V. (2016) Zarubizhnyi dosvid diialnosti prefektur ta ukrainski realii (uroky dlia Ukrainy). [Foreign experience of prefectures and Ukrainian realities (lessons for Ukraine)] *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezidentovi Ukrainy. Seriya : Derzhavne upravlinnia*. № 1. S. 111 – 118.

4. Siuta S. V. (2017) Detsentralizatsiia vlady yak faktor zmitsnennia samostiinosti rehioniv ta zabezpechennia yikh samodostatnosti. [Decentralization of power as a factor in strengthening the independence of regions and ensuring their self-sufficiency]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*. № 4. S. 145 – 156. [In Ukrainian].

5. Shynkarov A. M. (2019) Formuvannia instytutu prefekta na rehionalnomu rivni: yevropeisky upravlinskyi dosvid. [Formation of the institution of prefect at the regional level: European managerial experience]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 2. S. 200 – 205. [In Ukrainian].

6. Shliakhtun P. P. (2005) Konstytutsiine pravo: slovnyk terminiv. [Constitutional law: a dictionary of terms.] Kyiv, Lybid. 568 s. [In Ukrainian].

7. Khrushch V. Prefekty: khto vizme vidpovidalnist za novyi instytut vlady. [Prefects: who will take responsibility for the new institution of power] Retrieved from: <https://ua.interfax.com.ua/news/blog/691819.html> (data zvernennia: 08.10.2021). [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 15.10.2021

УДК 351

DOI: 10.36550/2522-9230-2021-11-129-133

Зелінський Владислав Олегович,
студент VI курсу, групи 6511м
Національного університету
кораблебудування імені адмірала Макарова

Сікорський Олександр Петрович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри морського та господарського права
Національного університету
кораблебудування імені адмірала Макарова
e-mail: alex.nic.gm@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7411-0937>

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

На сьогодні науковий аналіз щодо питань співвідношення вищих органів влади здійснюється з точки зору цілої низки юридичних наук, такі як: теорія держави та права, конституційне право України, адміністративне право тощо. Особливу актуальність зазначені питання набувають у сучасних умовах державно-правового розвитку нашої держави, що ще більше актуалізуються враховуючи події, які відбуваються в останнє десятиліття в Україні. Втім, для належного системного аналізу питання публічної влади передусім слід з'ясувати природу та сутність цих державно-правових інститутів.

В свою чергу, події пов'язані із поширенням коронавірусу (COVID – 19) на початку 2020 року яскраво засвідчили відносну визначеність (навіть вразливість) цілої групи суспільноправових інститутів, здатність держави їх обмежувати за різних обставин і в різні методи, недостатність механізмів гарантування та реалізації прав людини тощо. А, отже, потребує додаткового наукового аналізу система деструктивних чинників у трансформації публічного управління.

Подальший розвиток науково-технічного прогресу, глобалізація стають стимулом до формування нових сфер відносин у суспільстві. Однією із таких сфер – є інформаційні відносини, розвиток ІТ-технологій і врешті-решт становлення інформаційного суспільства – зумовили зростання ролі цифрової трансформації (діджиталізація) у системі публічного управління.

Зазначене свідчить про нагальну потребу щодо узагальнення накопиченого теоретичного, емпіричного матеріалу та обґрунтування вирішення проблеми формування нової концепції взаємовідносин держави й людини, якою сьогодні є концепція соціальної демократичної держави.

Ключові слова: державна влада, управління, публічне управління.

Zelinsky V., Sikorsky O. TRANSFORMATION OF THE PUBLIC GOVERNANCE SYSTEM IN UKRAINE

Today, scientific analysis of the relationship between higher authorities is carried out in terms of a number of legal sciences, such as: the theory of state and law, constitutional law of Ukraine, administrative law and more. These issues become

especially relevant in the current conditions of state and legal development of our state, which are even more relevant given the events taking place in the last decade in Ukraine. However, for a proper systematic analysis of the issue of public authority, it is first necessary to clarify the nature and essence of these state and legal institutions.

In turn, events related to the spread of coronavirus (COVID - 19) in early 2020 clearly showed the relative certainty (even vulnerability) of a group of public law institutions, the ability of the state to limit them in different circumstances and in different methods, lack of guarantees and implementation human rights, etc. Therefore, the system of destructive factors in the transformation of public administration needs additional scientific analysis.

Further development of scientific and technological progress, globalization become an incentive to form new areas of relations in society. One of such areas - information relations, the development of IT technologies and eventually the formation of the information society - led to the growing role of digital transformation (digitalization) in the system of public administration.

This indicates the urgent need to generalize the accumulated theoretical, empirical material and justify the solution of the problem of forming a new concept of the relationship between state and man, which today is the concept of a social democratic state.

Key words: state power, management, public administration.

Постановка проблеми. Розвиток держави, її правових інститутів та і суспільства в цілому, у сучасних умовах зазнає суттєвих трансформацій. Для всієї світової спільноти XX – XXI століття стали періодом серйозних викликів у багатьох сферах. Організація та здійснення публічної влади, як цілісної системи, є предметом наукового дослідження для багатьох наук. Питанню реалізації органами державної влади й органами місцевого самоврядування своїх функцій та повноважень, їх взаємодії як у юриспруденції, так і у державному управлінні присвячено досить значну увагу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Підходи до розуміння публічного управління в Україні та світі, знайшли широке відображення у працях гуманітарного спрямування (історія, філософія, соціологія, політологія, юриспруденція).

Важливе місце посідають фундаментальні положення, які розробили в своїх працях видатні мислителі й науковці минулого: Аристотель, Г. Гегель, І. Кант, Дж. Кейнс, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, А. Сміт та інші. Із числа вітчизняних науковців, що на загальнотеоретичному рівні вивчали зазначену проблематику, представлені праці теоретиків держави та права й конституціоналістів, як: С.С. Алексєєв, А.М. Завальний, Т.І. Заславська, М.Г. Кобець, М.І. Козюбра, А.М. Колодій, С.О. Комаров, В.В. Копейчиков, О.А. Лукашева, О.В. Малько, Н.І. Матузов, В.Ф. Погорілко, П.М. Рабінович, І.М. Сирота, О.Ф. Скакун, Ю.М. Тодика, М.В. Цвік, І.В. Яковюк та інших.

Мета статті полягає у комплексному аналізі проблематики системи публічного управління в Україні, її елементів та принципів у їх взаємозв'язку з європейськими стандартами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історичний розвиток людського суспільства, на всіх етапах свого становлення, зумовив розвиток власних інститутів управління даним суспільством у вигляді складного механізму взаємовідносин між громадянином та державою в цілому.

Загалом, організація та здійснення публічної влади, як цілісної системи, є предметом наукового дослідження для багатьох наук. Питанню реалізації органами державної влади й органами місцевого самоврядування своїх функцій та повноважень, їх взаємодії як у юриспруденції, так і у державному управлінні присвячено досить значну увагу.

На сьогодні, науковий аналіз щодо питань співвідношення вищих органів влади здійснюється з точки зору цілої низки юридичних наук, такі як: теорія держави та права, конституційне право України, адміністративне право тощо.

Особливу актуальність зазначені питання набувають у сучасних умовах державно-правового розвитку нашої держави, які ще більше актуалізуються враховуючи події, які відбуваються в останні роки незалежності України.

Втім, для належного системного аналізу питання публічної влади передусім слід з'ясувати природу та сутність цих державно-правових інститутів.

Вбачаємо за необхідне надати передусім загальнотеоретичне розуміння понять «влада», «публічне управління», «державна влада» тощо. Ці поняття є складними системами самі по собі, близькими за змістом та формами і методами здійснення, втім не тотожними.

До поняття «влада» зверталися дослідники різних часів, починаючи з античності і аж до наших днів, але трактування влади не було (й досі не є) однозначним. Так, у словнику української мови влада визначається як право керувати державою, політичне панування; керівні державні органи; уряд; право та можливість розпоряджатися, керувати ким-, чим-небудь; сила чого-небудь, могутність [1].

Водночас, поняття «публічне управління», у загальному значенні, відображає інтегральний системний механізм, підсистемами і елементами якого виступають політичні програмні орієнтири і пріоритети, нормативне регулювання, процедури, фінансовані державою або органами місцевого самоврядування централізовані, і децентралізовані організаційно-управлінські структури та їх персонал, що відповідають за адміністрування діяльності у певній галузі суспільних відносин на національному, субнаціональному та місцевому рівнях [2].

Таким чином, публічне управління – це не просто набір загальних інструментів управління, публічне управління вивчає взаємодію між політичною системою, державним сектором, співвідношення

муніципальних, державних та народних інтересів із залучення суспільства до механізму контролю всіх органів влади [3].

В свою чергу, державна влада являє собою досить значний за обсягом предмет наукового дослідження, що включає в себе цілу низку інститутів та підінститутів. Нажаль, обсяг та предмет нашого дослідження не дає змоги розглянути всю їх сукупність, тому звернемо увагу передусім на наукове розуміння самого поняття та його загальну систему.

Побудова сучасного суспільства тісно пов'язана з поняттям, що нами розглядається. Оскільки поняття «державна влада» є одним із базових для належної побудови публічного управління, формування системи органів управління та розподіл функцій між його елементами.

Зважаючи на розвиток науки управління, модель управління в державному секторі еволюціонувала. Проте досі у вітчизняній науці недостатньо дослідженим залишається питання про співвідношення поняття «державне управління» та «публічне управління» [2].

На нашу думку, це питання залишатиметься актуальним доти, доки відбуватимуться трансформації у формах та методах реалізації державної влади, умовах її здійснення тощо. Тому ми вбачаємо у понятті «державна влада» динамічне явище, яке передбачає наявність багатоаспектного інституціонального складу, основних та неосновних ознак, притаманних на тих чи інших етапах розвитку, складного набору форм та методів здійснення, в залежності від конкретно-історичних суспільно-політичних умов та наявності потреби суспільства в управлінні процесами, які відбуваються у ньому.

Державна влада – не лише соціальне явище. З юридичної точки зору – це широкий за спектром суспільних відносин правовий інститут. Проте, на думку окремих дослідників він потребує комплексного дослідження, оскільки державна влада як конституційно-правовий інститут, незважаючи на те, що однією з найважливіших складових конституційного права завжди були питання організації і здійснення державної влади [4].

Загалом, структура системи інституту державної влади зумовлена системними зв'язками між його складовими елементами, що перебувають у відповідній підпорядкованості один до одного. Кожному з цих елементів конституційно-правового інституту державної влади притаманна внутрішня єдність, яка, в свою чергу, відрізняє їх від інших.

Таким чином, як ми бачимо, суто теоретичні проблеми співвідношення між двома основоположними задачами, які постають в ході розбудови демократичної держави (створення надійних запобіжників у зурпації державної влади і забезпечення її ефективного функціонування як цілісного механізму для задоволення основних потреб суспільства і окремих громадян), обертаються необхідністю розробки такої правової основи, яка б дозволила реалізувати обидві зазначені цілі.

Системний аналіз теоретичних напрацювань, досвід конституційно-правової практики дозволяють виділити основні характеристики співвідношення публічного управління та державної влади у системі сучасного українського конституціоналізму, а саме, державна влада: належить народу, який є її «єдиним джерелом»; розповсюджується на всю територію держави, здійснюється від імені держави, реалізується за її прямою чи непрямою участю через систему органів державної влади та місцевого самоврядування (здійснення делегованих повноважень) [5]; є суверенною при дотриманні принципу узгодження з суверенітетом народу та конституційно-правовою свободою людини; діє на користь всього суспільства та в інтересах людини при дотриманні принципу пріоритету прав людини перед іншими соціальними цінностями та інтересами; як явище єдина, цілісна при організаційному її поділі на законодавчу, виконавчу та судову для досягнення єдиної мети – конституційно-правової свободи людини; є інституціоналізованою, вона реалізується спеціалізованим державним апаратом, діяльність якого спрямована, перш за все, на забезпечення прав і свобод людини; її відрізняє монополне право на законотворчість, правосуддя, державний примус, що реалізується на основі демократичних принципів та визнання людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю; обмежена функціонуванням громадянського суспільства.

Окремо слід зазначити, що обмеження державної влади, зокрема її суверенного впливу, у контексті конституціоналізму ґрунтується на принципі первинності (домінанті) народного суверенітету щодо державного суверенітету. Народний суверенітет, у свою чергу, поєднується (є збалансованим) з національним суверенітетом та з принципом визнання самоцінності людини, пріоритетом її прав і свобод перед іншими соціальними цінностями та інтересами.

Резюмуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що на сьогодні, державна влада в особі її органів та посадових осіб, а також органи місцевого самоврядування повинні нести чітко визначену законом відповідальність безпосередньо перед народом (громадою), при цьому потрібно здійснювати розподіл влад на основі принципів субсидіарності та пропорційності з широким залученням громадян за допомогою спеціального ієрархічно і територіально організованого апарату від імені суспільства з легітимним використанням примусу, що має асиметричний характер і спрямований на вирішення суспільно значущих справ в інтересах суспільства як того передбачає публічного управління в цілому.

З метою забезпечення ефективного функціонування системи місцевого самоврядування в Україні відповідно до Європейських стандартів і кращих практик та надання якісних публічних послуг населенню Радою Європи впроваджується Програма «Децентралізація і реформа публічної адміністрації в Україні».

Програма реалізується в рамках Плану дій Ради Європи для України.

Програма складається з трьох взаємопов'язаних компонентів:

1) Удосконалення законодавчої бази у сфері місцевого самоврядування відповідно до європейських стандартів та кращих практик.

2) Посилення спроможності органів місцевої та регіональної влади у забезпеченні ефективної та сервісноорієнтованої публічної адміністрації.

3) Підвищення обізнаності щодо результатів та наслідків децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування серед широких верств населення та підвищення участі спільнот національних меншин у місцевому врядуванні [6].

Здійснюючи аналіз системи публічного управління слід наголосити на багатовекторності цього інституту, що включають такі значні за обсягом сфери як забезпечення принципів демократизму та публічності, як основи сучасної організації управління, правові та організаційні форми здійснення повноважень суб'єктами публічного управління, роль інститутів громадянського суспільства в системі публічного управління [7].

Окрім цього, для сучасної європейської спільноти властивим є розподіл публічного управління за трьома рівнями: загальнодержавне управління, управління на регіональному та місцевому рівнях. Для кожного з рівнів відзначаються специфікою суб'єкти та об'єкти державного та регіонального управління. Принципи державного управління, механізми їх прояву і використання при цьому мають як загальний, так і спеціальний характер. Нажаль в Україні так і не було ухвалено Верховною Радою України законопроект «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» (було відкликано), що мав на меті закріпити таку триланкову модель публічного управління [8]. Хоч проектом Закону визначалась в Україні чотириланкова модель – до вже існуючих додавалась четверта ланка – допоміжний рівень. Наразі в національній системі права є потреба в усуненні прогалин та колізій щодо розуміння понять «громада», «територіальна громада», «адміністративно-територіальна одиниця» та «рівні адміністративно-територіального устрою» а також розробки відповідних проектів і внесення доповнень до норм чинного законодавства. Доведена необхідність уніфікації даних понять на рівні Конституції України, приведення у відповідність норм Законів України, прийнятих в процесі децентралізації в країні та визначення статусу виконавчих органів місцевих рад всіх рівнів як суб'єктів місцевого самоврядування відповідного (регіонального, субрегіонального, базового та допоміжного) рівня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Словник української мови: в 11 томах / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980. Т. 1. С. 701. URL: <http://ukrlit.org/slovnnyk/%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0>.

2. Босак О.З., Публічне управління як нова модель управління у державному секторі. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10bozuds.pdf>.

3. Філіпова Н. В. Зміна співвідношення понять «державне управління», «публічне адміністрування», «публічне управління» в системі суспільно-політичної трансформації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 6, 2015. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=865>.

4. Сутність конституційно-правового інституту державної влади. *Сайт Освіта.UA. Право*. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/9952/>.

5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

6. Рада Європи. Децентралізація і реформа публічної адміністрації в Україні. URL: <http://www.slg-coe.org.ua/goal-and-objectives/>

7. Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. Т. 1. 564 с.

8. Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади): Проект Закону України від 13 вересня 2019 р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67644.

REFERENCES:

1. Bilodid I. K. (Ed.). (1970-1980) *Slovnnyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh*. [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. AN URSR. Instytut movoznavstva; . K.: Naukova dumka, T. 1. Retrieved from: <http://ukrlit.org/slovnnyk/%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B0>. [In Ukrainian].

2. Bosak O. Z. *Publichne upravlinnia yak nova model upravlinnia u derzhavnomu sektori*. [Public administration as a new model of governance in the public sector]. Retrieved from: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10bozuds.pdf>. [In Ukrainian].

3. Filipova N. V. (2015) *Zmina spivvidnoshennia poniat «derzhavne upravlinni», «publichne administruvannia», «publichne upravlinnia» v systemi suspilno-politychnoi transformatsii*. [Changing the relationship between the concepts of "public administration", "public administration", "public administration" in the system of socio-political transformation] *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. № 6, Retrieved from : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=865>. [In Ukrainian].

4. Sutnist konstytutsiino-pravovoho instytutu derzhavnoi vlady. (2010) *Sait Osvita.UA. Pravo*. Retrieved

from: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/9952/>. [In Ukrainian].

5. Konstytutsiia Ukrainy. (1996, June 28). [Constitution of Ukraine]. *Zakon Ukrainy* № 254k/96-VR. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. [In Ukrainian].

6. Rada Yevropy. Detsentralizatsiia i reforma publichnoi administratsii v Ukraini. (2012). [Council of Europe. Decentralization and public administration reform in Ukraine]. Retrieved from: <http://www.slg-coe.org.ua/goal-and-objectives/> [In Ukrainian].

7. Yu. V. Kovbasiuk (holova), & K. O. Vashchenko (zast. holovy), & Yu. P. Surmin (zast. holovy) [ta in.]. (Eds.). (2012). *Derzhavne upravlinnia*. [Governance]. Pidruchnyk : u 2 t. Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy. K. Dnipropetrovsk. NADU, T. 1. [In Ukrainian].

8. Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo detsentralizatsii vlady). (2019, September 13). [On modification of the Constitution of Ukraine (concerning decentralization of the power)]. *Proiekt Zakonu Ukrainy*. Retrieved from: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67644 [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 15.10.2021

УДК 347.65

DOI: 10.36550/2522-9230-2021-11-133-139

Колісниченко Владислав Андрійович,

студент II року навчання (ОР «магістр») спеціальності 081 Право
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
e-mail: vladkouls13@gmail.com

Трошкіна Катерина Євгенівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
старший викладач кафедри права та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
e-mail: katernareva@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1795-7234>

ГЕНЕЗА СПАДКОВОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

У статті розглянуті основні етапи становлення, розвитку та особливості еволюції інституту спадкування в Україні. Спадкове право – це один із найдавніших напрямків права, який ніколи не втрачав актуальність як в теоретичному дослідженні, так в практичному застосуванні, оскільки питання переходу майна від померлої особи до його нащадків та близьких родичів існував ще за часів Римської імперії, звідки й бере початок досліджуваний інститут. Спадщина – це сукупність різноманітних об'єктів цивільних правовідносин, з яких особливість кожного створює для сфери спадкування свої виклики та проблеми, які необхідно досліджувати – право постійного користування землею, право довічного успадкованого володіння землею, спадкова трансмісія, тощо.

Стаття направлена на дослідження джерел спадкового права, починаючи з відомих документів римських часів закінчуючи сучасними законодавчими актами, які регулюють відносини пов'язані із спадкуванням. Аналіз інституту спадкування через призму історичного розвитку суспільства та права в цілому дає можливість виокремити загальні тенденції, які були притаманні певному періоду часу, а також прослідкувати яким чином змінювалась позиція держави щодо переходу майна від померлого до його родичів, еволюцію поглядів на цей процес.

Ключові слова: спадкування, заповіт, спадкування за законом, права та обов'язки спадкоємців, спадкодавець, строк на вступ у спадщину, право на спадок.

Kolisnichenko V., Troshkina K. GENESIS OF INHERITANCE LAW IN UKRAINE

The article considers the main stages of formation, development and features of the evolution of the institution of inheritance in Ukraine. Inheritance law is one of the oldest areas of law, which has never lost relevance in both theoretical research and practical application, as the issue of transfer of property from the deceased to his descendants and close relatives existed during the Roman Empire, where the study originates. Inheritance is a set of various objects of civil legal relations, each of which creates for the sphere of inheritance its challenges and problems that need to be explored - the right of permanent land use, the right of lifelong inherited land ownership, hereditary transmission, etc.

The article aims to study the sources of inheritance law, from well-known documents of Roman times to modern legislation governing relations related to inheritance. Analysis of the institution of inheritance through the prism of the historical development of society and law in general makes it possible to identify general trends that were characteristic of a certain period of time, as well as to trace how the state changed its position on the transfer of property from the deceased to his relatives.